

REKONSTRUKCE POZDNE GOTICKÉ PODOBY KOSTELA SV. PETRA V OLOMOUCI

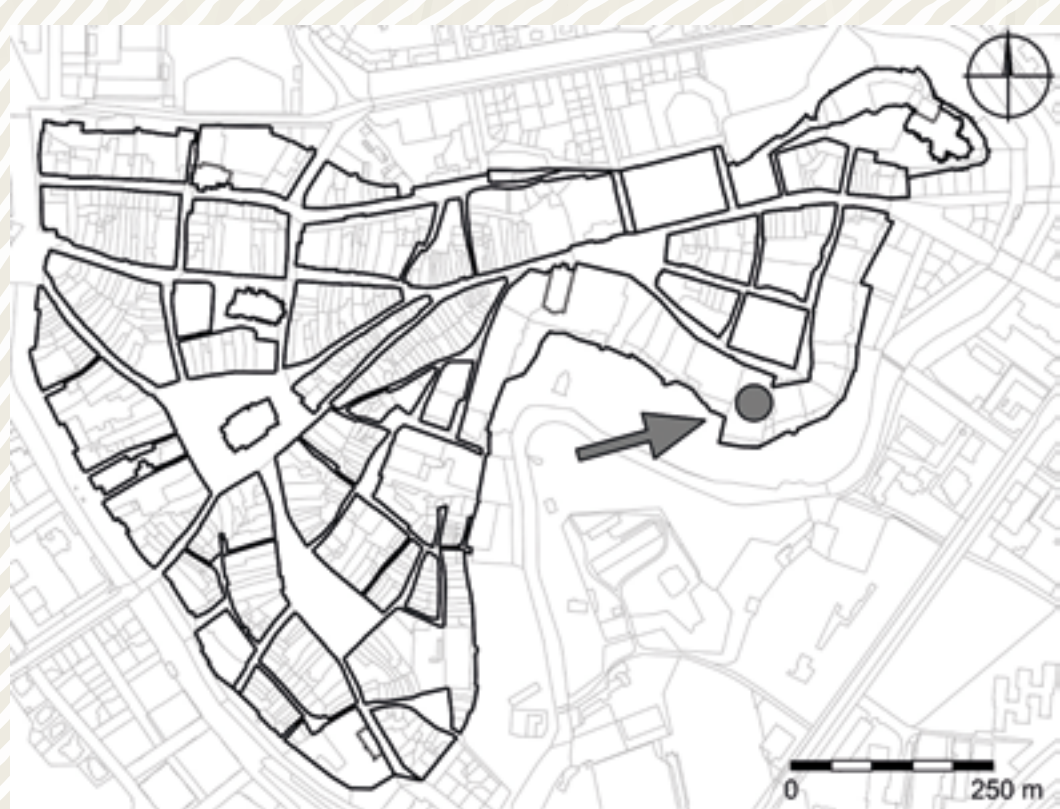
V roce 2020 se podařilo archeologům olomouckého pracoviště Národního památkového ústavu ve spolupráci s dalšími odborníky vytvořit prostorový model dnes již zaniklého kostela sv. Petra, který stával v Olomouci na Přehradí. Roku 1063 u něj bylo obnoveno moravské biskupství, iniciativou biskupa Jindřicha Zdíka byl však roku 1141 biskupský stolec od kostela sv. Petra přenesen k nově postavenému chrámu sv. Václava. Kostel sv. Petra poté fungoval jako farní, a to až do svého zboření roku 1792.

Zbytky základů chrámu byly opakovaně odkryty – poprvé během výstavby školní budovy Elisabethina v letech 1901–1902, podruhé v rámci archeologického výzkumu tehdejšího Státního archeologického ústavu v Praze v roce 1948. Tehdy se jednalo o vůbec první profesionální archeologický výzkum v Olomouci. Nejnověji byly základy petrského kostela odhaleny archeologickým výzkumem během rekonstrukce budovy děkanátu Filozofické fakulty Univerzity Palackého v letech 2015–2017. Půdorys kostela byl následně vyznačen v dlažbě nádvoří budovy děkanátu na Křížkovského ulici č. 10.

Výzkum potvrdil, že základy kostela jsou až z pozdně gotického období, jeho raně středověký předchůdce zřejmě stával nedaleko, v areálu bývalého biskupského dvorce.

Z archeologických zjištění a z rekonstruovaného půdorysu kostela provedeného podle realizovaných výzkumů vyplývá, že se jednalo o kostel s lodí téměř čtvercového půdorysu. Presbytář byl ukončen polygonálním závěrem. V ose západního průčelí se nacházela hranolová věž. Stavba byla doplněna operným systémem tvořeným kolmými i diagonálními opěráky.

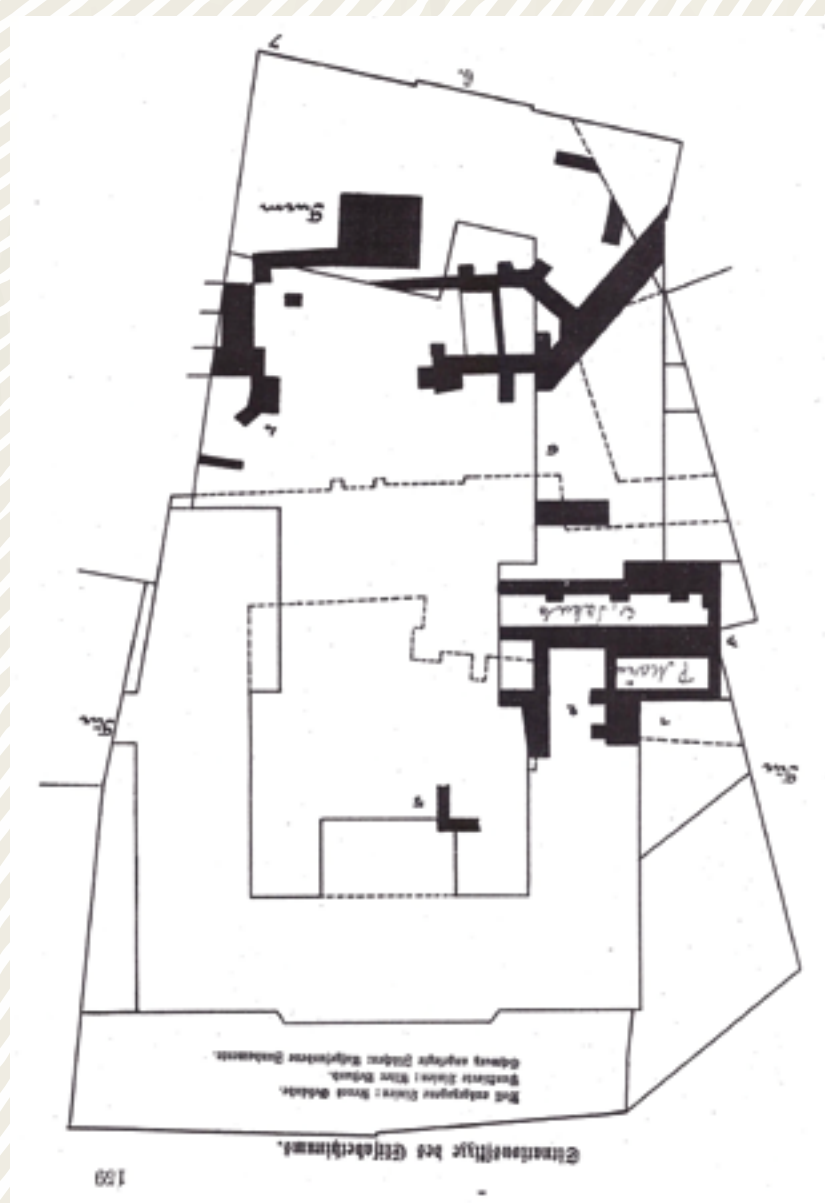
Na základě rekonstruovaného půdorysu (autoři: Mgr. Hana Dehnerová, dr. Pavel Šlězár, NPÚ, ÚOP v Olomouci), vedut a dalších dobových vyobrazení vytvořil akad. arch. Jan Velek základní prostorový model kostela sv. Petra. Ten byl dále ještě precizován dalšími odborníky z NPÚ na stavební historii objektů (Mgr. Ondřej Belšík a Mgr. Tomáš Vítek). Na základě všech dostupných podkladů následně vytvořil rtm. Bc. Petr Hofman, tvůrce projektu Bastionka Olomouc, virtuální hmotovou rekonstrukci a vizualizaci podoby kostela sv. Petra v pozdní gotice.

Obr. 1: Olomouc, Křížkovského 10. Poloha lokality na výřezu z digitální katastrální mapy (digitalizace Jan Grégr)

Obr. 3: Kostel sv. Petra (č. 22) a minoritský klášter (č. 27) na výřezu z plánu Olomouce z roku 1742 (Plan von Olmütz mit den neuen Project)²

Obr. 4: Olomouc, Křížkovského 10, situační plán archeologických nálezů při stavbě Elisabethina na začátku 20. století (oproti originálu otočeno severem nahoru)³

Obr. 5: Situace výzkumu z let 1948–1949, výřez z plánu č. 112/34. Původní legenda: šikmé čáry – gotické zdivo; dvojitá svíslá linka – cihlové zdivo; měřítko 1:50⁴

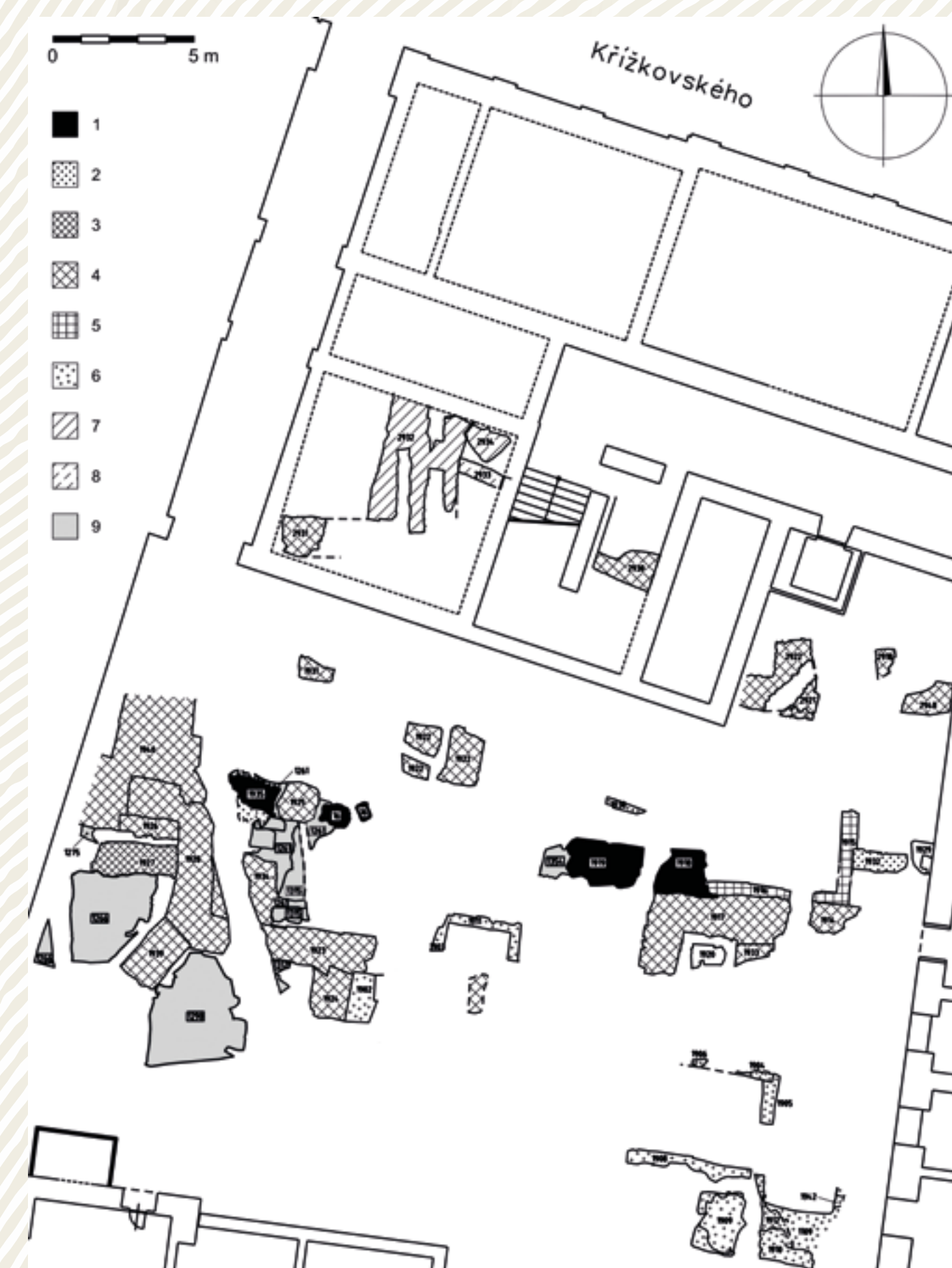
Obr. 6: Pohled na základové zdivo kostela sv. Petra odkryté v roce 1948 (vlevo) a 2015 (vpravo)⁵

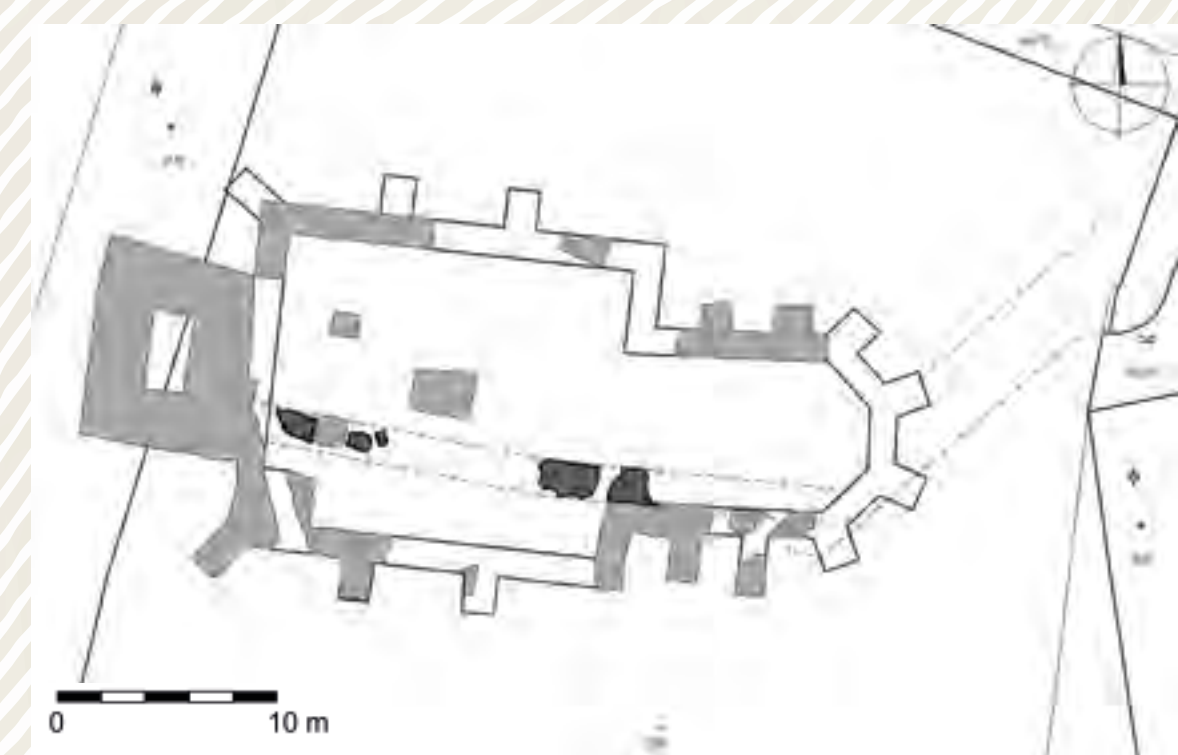
Obr. 7: Dokumentace v západní části lodi kostela, prosinec 2015; archiv NPÚ, ÚOP v Olomouci

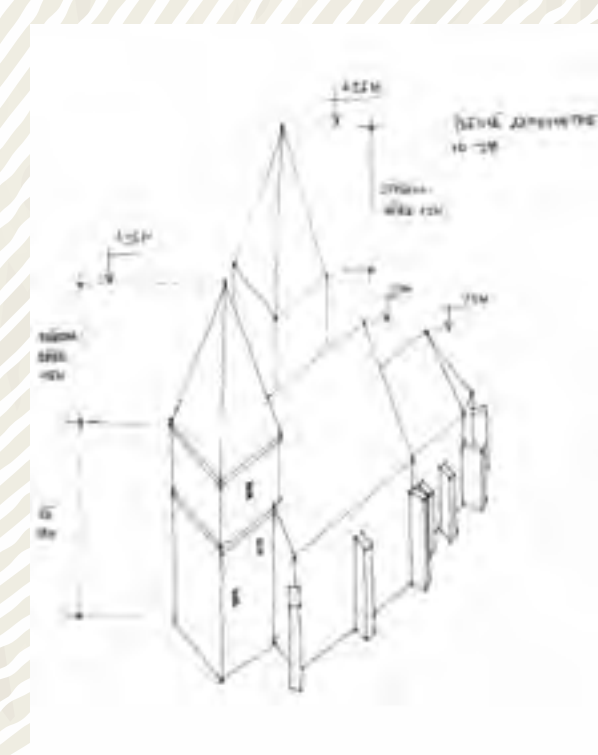
Obr. 8: Příklad terénní dokumentace zdiva kostela. Měřítko 1:50, archiv NPÚ, ÚOP v Olomouci

Obr. 9: Vyhodnocení stavebního vývoje kostela, zdiva odkryté archeologickým výzkumem v letech 2015–2017. Legenda: 1. románské konstrukce; 2. románské konstrukce hypoteticky; 3. gotické konstrukce, starší fáze; 4. gotické konstrukce, mladší fáze; 5. renesanční konstrukce; 6. renesanční konstrukce hypoteticky; 7. barokní konstrukce; 8. barokní konstrukce hypoteticky; 9. destrukce románské hrady; zdiva bez šrafur – časově neurčeno. Zdivo č. 16 převzato z plánu K. Reichertové, viz obr. 5 (digitalizace Jan Grégr)

Obr. 10: Rekonstrukce půdorysu gotické fáze kostela na základě dochovaných pozůstatků zdi odkrytých v letech 1900, 1948 a 2015–2017 (sedě). Černě a přerušovanou linkou – průběh románské hrady (digitalizace Jan Grégr)

Obr. 11: Příprava prostorové rekonstrukce (autor Ing. arch. Jan Velek, akad. arch., 2020)

Obr. 12: Dvě možné varianty; prostorová rekonstrukce; (a) se sedlovou střechou, (b) se stanovou střechou (autor Ing. arch. Jan Velek, akad. arch., 2020)

Obr. 14: Prostorový model, pohled od severozápadu (autor rtm. Bc. Petr Hofman)

Obr. 15: Prostorový model, pohled od severovýchodu (autor rtm. Bc. Petr Hofman)

Obr. 16: Model kostela vložený do současné zástavby (autor rtm. Bc. Petr Hofman)

Obr. 13: Vyznačení půdorysu kostela v dlažbě nádvoří děkanátu Filozofické fakulty UPOL. Dostupné z: <https://mapy.cz/letecka?x=17.2602157&y=49.5945149&z=20&l=0> [cit. 3. 8. 2021]

Odkaz na Bastionku: rtm. Bc. Petr Hofman, Bastionka Olomouc
www.facebook.com/BastionkaOlomouc

Odkaz na video: www.npu.cz/uop/olomouc/akce-fotografie/2021/TZ/kostel%20sv%20Petra.mp4

¹ J. J. Kilian, grafická univerzitní teza Mathiasa Schmidta, 1676, mědiryt. Zemský archiv Opava, pracoviště Olomouc, fond Univerzita v Olomouci, inv. č. 2142, teze č. 13, obrazová č. 233. Reprodukce: Veduty v českých a slovenských archivech, <http://vedutybach.cz/veduty/> [cit. 12. 6. 2020].
² Originální plánu: Österreichisches Staatsarchiv, Kriegsarchiv, Wien, GPA Inland, C IV, Olmützt alpha 23; fotokopie: NPÚ, ÚOP v Olomouci, negativ č. 72087.

³ Převzato z: KUX, Hans (ed.): Statistischen Jahrbücher der königlichen Hauptstadt Olmützt, Bd. IV., 1900–1904, Olmützt 1905, s. 159.
⁴ In: REICHERTOVÁ, Květa 1950: Dokument M-TX-201601919. Archeologický ústav Brno. Dostupné z: <https://digicoll.archiv.aiscr.cz/id/M-TX-201601919> [cit. 13. 6. 2020].
⁵ Zdroje: REICHERTOVÁ, K. c. d. (obr. 5); archiv NPÚ, ÚOP v Olomouci.

Autoři: Mgr. Hana Dehnerová a PhDr. Pavel Šlězár, Ph.D.